

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

НАУКОВІ ПРАЦІ
МІЖРЕГІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ
УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

ПСИХОЛОГІЯ

SCIENTIFIC WORKS
OF INTERREGIONAL ACADEMY
OF PERSONNEL MANAGEMENT

PSYCHOLOGY

Випуск 3 (68), 2025

Видавничий дім
“Гельветика”
2025

Редакційна колегія

Грись А. М., доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології, Міжрегіональна Академія управління персоналом (головний редактор)

Карпенко З. С., доктор психологічних наук, професор, професор кафедри теоретичної та практичної психології, Національний університет «Львівська політехніка»

Корсакевич С. С., доктор філософії з психології, керівник навчально-наукового інституту психології та соціальних наук, Міжрегіональна Академія управління персоналом

Крупельницька Л. Ф., доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри психодіагностики та клінічної психології факультету психології, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Павлюк М. М., доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології, Міжрегіональна Академія управління персоналом

Попович І. С., доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології, Херсонський державний університет

Расвська Я. М., доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології, Міжрегіональна Академія управління персоналом

Хміляр О. Ф., доктор психологічних наук, професор, начальник кафедри суспільних наук, Національний університет оборони України імені Івана Черняховського

Dr hab **Mirucka Beata**, Professor, Faculty of Education, University of Białystok (Białystok, Poland)

“Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Психологія” включено до Переліку наукових фахових видань України (категорія “Б”) на підставі Наказу МОН України від 27 вересня 2021 року № 1017 (додаток 3). Спеціальність: С 4 – Психологія.

Затверджено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 10 від 19.11.2025)

Реєстрація суб'єкта у сфері друкованих медіа: Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення № 1173 від 11.04.2024 року.

Ідентифікатор медіа: R30-03892.

Суб'єкт у сфері друкованих медіа – Приватне акціонерне товариство «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (вул. Фрометівська, буд. 2, м. Київ, 03039, iapm@iapm.edu.ua, тел. (044) 490-95-00).

Періодичність видання: 4 рази на рік.

Мови розповсюдження: українська, англійська, польська, німецька, французька.

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus International (Республіка Польща)

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

DOI: 10.32689/maup.psych

Наукові праці МАУП. Психологія. 2025. Вип. 3 (68). Київ : Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2025. 184 с.

Публікуються статті науковців, які досліджують актуальні проблеми розвитку психології. Для науковців, викладачів, студентів та всіх, кого цікавить розвиток психологічної науки в Україні.

ЗМІСТ

Aysel ABBASLI ILYAS

PREVENTIVE APPROACHES TO AGGRESSIVE TENDENCIES IN EARLY ADOLESCENCE...7

Наталія ВЕНГЕР, Яна РАЄВСЬКАОСОБЛИВОСТІ КОРЕКЦІЇ ЕМОЦІЙНИХ СТАНІВ
У ОСІБ З ТРАВМАТИЧНИМ ДОСВІДОМ.....12**Олена ДАНИЛІНА, Вікторія КОЗУМЛЯК**ГЕЙМІФІКАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ТА СТВОРЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО
ДОЗВІЛЛЯ ДІТЕЙ16**Михайло ЖИЛІН**ВПЛИВ ПАРАМЕТРІВ ВІРТУАЛЬНОГО ОБРАЗУ БРЕНДУ
НА ПРИЙНЯТТЯ РІШЕННЯ ПРО ПОКУПКУ В ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....22**Маргарита КУДІНОВА, Ольга СТАШУК, Дарія КОЖАНОВА**ЕМПІРИЧНЕ ВИВЧЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКІВ САМООЦІНКИ ТА ПСИХІЧНИХ СТАНІВ
ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ.....30**Олена МЕДВЕДЄВА, Яна РАЄВСЬКА**

ПРОГРАМА ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ.....38

Zulfiyya MUSAYEVATHE INFLUENCE OF GENDER STEREOTYPES ON YOUNG PEOPLE'S PERCEPTIONS
OF FAMILY.....44**Валерій НОВІЦЬКИЙ, Яна РАЄВСЬКА**

СТРАТЕГІЇ ІНТЕГРАЦІЇ АРХЕТИПІВ У КОРПОРАТИВНУ КУЛЬТУРУ.....50

Валентина ОЛІЙНИК, Володимир ПРИНЦПСИХОЛОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ОСІБ ІЗ ПСИХІЧНИМИ РОЗЛАДАМИ:
ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ
БІОСУГЕСТИВНОЇ ТЕРАПІЇ.....59**Оксана ПАРКУЛАБ**КОНФРОНТАЦІЯ ЗІ СМЕРТЮ ЯК ДЖЕРЕЛО ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ В
ТЕРАПЕВТИЧНОМУ ПРОЦЕСІ.....66**Яна РАЄВСЬКА, Альона ГРИНЬКОВА**ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОДОЛАННЯ СТРЕСУ
У МОЛОДИХ МАТЕРІВ, ЯКІ ВИХОВУЮТЬ ДІТЕЙ ДО 3-Х РОКІВ.....72**Яна РАЄВСЬКА, Ірина САВИЧ**ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ І ТРАНСФОРМАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ
ЕМІГРАНТІВ З УКРАЇНИ У ВИМУШЕНИХ УМОВАХ ВІЙНИ.....79**Юлія РЕПЕТА**

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕМПАТІЇ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ.....87

Людмила СЕРДЮК, Олена МИРОНЕНКОВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МЕХАНІЗМІВ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАХИСТУ З РОЗВИТКОМ,
ІНТЕГРАЦІЄЮ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯМ АКТУАЛЬНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ...93**Олексій ТЕРЯХІН**

СТАВЛЕННЯ ДО КОРУПЦІЇ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ КОНТЕКСТ.....105

Христина ТУРЕЦЬКА, Роман КЕЧУР, Ольга ЯСКЕВИЧ, Олеся ЯНІВПСИХОМЕТРИЧНІ ВЛАСТИВОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ВЕРСІЇ МЕТОДИКИ «ВІДЕНСЬКИЙ
ОПИТУВАЛЬНИК ІНТЕРЕСУ ДО МИСТЕЦТВА ТА ЗНАННЯ МИСТЕЦТВА»113

Олена УЛЬЯНКІНА ОСОБЛИВОСТІ Я-КОНЦЕПЦІЇ НЕЗАМІЖНИХ ЖІНОК: ВІКОВІ ВІДМІННОСТІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ.....	122
Оксана ФЕДИК, Олег ФЕДИК ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗРОБКИ ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ОСІБ ЮНАЦЬКОГО ВІКУ	127
Алла ШИЛІНА ГОТОВНІСТЬ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК МАРКЕР АНТИКРИХКОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ	134
Аліса АНДРЕЙКО, Яна РАЄВСЬКА ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНІСТЬ У УЧАСНИКІВ КОМП'ЮТЕРНИХ ІГОР.....	140
Тетяна ГАВРИКОВА ГОТОВНІСТЬ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ДО ШЛЮБУ ТА СІМЕЙНИХ ВІДНОСИН ЯК ПРОБЛЕМА СУЧАСНОЇ ПСИХОЛОГІЇ.....	147
Ірина КАЛІНА, Світлана ПАЛІЙ, Юлія МАЗУР ПСИХОЛОГІЧНІ КРИТЕРІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПРИДАТНОСТІ КАНДИДАТІВ НА ПОСАДУ СУДДІ.....	154
Лілія КОНЯЄВА, Наталія КАРПОВА САМОАКТУАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ ПРАКТИЧНИХ ПСИХОЛОГІВ І ПСИХОТЕРАПЕВТІВ ЯК КРИТЕРІЙ ЇХ ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ТА ПРОФЕСІЙНОГО ЗДОРОВ'Я В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ.....	160
Олена ПРОХОРОВА ЕМОЦІЙНІ СТАНИ У КОНТЕКСТІ ТРАВМАТИЧНОГО ДОСВІДУ: СУЧАСНІ ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ.....	172
Марія ПАВЛЮК, Ольга РИДЗЕВСЬКА ВПЛИВ ТВОРЧОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ НА СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНУ АДАПТАЦІЮ ОСОБИСТОСТІ.....	178

УДК 316.663.5

DOI <https://doi.org/10.32689/maup.psych.2025.3.21>**Тетяна ГАВРИКОВА**

здобувач вищої освіти, ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»

ГОТОВНІСТЬ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ДО ШЛЮБУ ТА СІМЕЙНИХ ВІДНОСИН ЯК ПРОБЛЕМА СУЧАСНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

У статті розглядається проблема психологічної готовності студентської молоді до шлюбу та сімейних відносин як актуальне питання сучасної психології. Автор наголошує, що особливо важливим є усвідомлення того, що формування міцного та гармонійного шлюбу потребує не лише бажання, але й достатньої психологічної підготовки, здатності до розподілу обов'язків та виконання сімейних ролей. В умовах соціально-економічних трансформацій, глобалізації та змін у моральних і культурних нормах, проблема психологічної готовності молоді до сімейного життя набуває особливої актуальності. Теоретичний аналіз наукових джерел дозволив окреслити сутність поняття «психологічна готовність до шлюбу» як багатокомпонентного утворення, що включає когнітивні, емоційні, мотиваційні та поведінкові аспекти особистості. Визначено, що готовність до шлюбу є одночасно психічним станом, процесом та результатом діяльності, що забезпечує мобілізацію внутрішніх ресурсів, інтеграцію особистісних якостей і реалізацію соціально значущих дій. Узагальнено, що психологічна готовність до шлюбу є динамічним явищем, що включає когнітивний компонент (знання та усвідомлення сімейних ролей), емоційно-оцінний компонент (здатність до емпатії, саморегуляції та адекватного сприйняття партнера) та поведінковий компонент (соціально-психологічні навички, адаптація до ролей і обов'язків).

Водночас результати проведеного емпіричного дослідження підтвердили теоретичні положення та засвідчили, що рівень психологічної готовності студентської молоді є нерівномірним: достатньо сформованими виявилися когнітивний та поведінковий компоненти, тоді як емоційно-ціннісна сфера потребує цілеспрямованої психолого-педагогічної підтримки. Це підкреслює необхідність упровадження психолого-педагогічних програм, психологічного консультування та освітніх заходів, спрямованих на розвиток емоційної зрілості та формування відповідального ставлення до подружніх і батьківських обов'язків. Таким чином, стаття поєднує результати теоретичного узагальнення й емпіричного дослідження, робить внесок у розвиток наукового осмислення проблеми психологічної готовності студентської молоді до шлюбу та сімейних відносин і визначає напрями подальших наукових розвідок, зокрема вивчення структурних компонентів готовності, впливу соціального та інформаційного середовища на мотивацію до сімейного життя, а також порівняльного аналізу готовності молоді в різних формах сімейних відносин.

Ключові слова: психологічна готовність, шлюб, сімейні відносини, студентська молодь, компоненти готовності, сімейні цінності.

Tetyana Havrykova. READINESS OF UNIVERSITY STUDENTS FOR MARRIAGE AND FAMILY RELATIONS AS A PROBLEM IN CONTEMPORARY PSYCHOLOGY

The article examines the issue of psychological readiness of student youth for marriage and family relations as a pressing matter of modern psychology. The author emphasizes that it is particularly important to recognize that the formation of a strong and harmonious marriage requires not only desire but also sufficient psychological preparedness, the ability to distribute responsibilities, and the performance of family roles. In the context of socio-economic transformations, globalization, and changes in moral and cultural norms, the problem of young people's psychological readiness for family life becomes especially relevant.

Theoretical analysis of scientific sources has made it possible to outline the essence of the concept of "psychological readiness for marriage" as a multi-component formation that includes cognitive, emotional, motivational, and behavioral aspects of personality. It is established that readiness for marriage is simultaneously a mental state, a process, and a result of activity that ensures the mobilization of internal resources, the integration of personal qualities, and the implementation of socially significant actions. It is generalized that psychological readiness for marriage is a dynamic phenomenon that comprises a cognitive component (knowledge and awareness of family roles), an emotional-evaluative component (the ability for empathy, self-regulation, and adequate perception of a partner), and a behavioral component (socio-psychological skills, adaptation to roles and responsibilities).

At the same time, the results of the conducted empirical study confirmed the theoretical propositions and demonstrated that the level of psychological readiness of student youth is uneven: the cognitive and behavioral components were found to be sufficiently developed, whereas the emotional-value sphere requires targeted psychological and pedagogical support. This highlights the need for the implementation of psychological and pedagogical programs, counseling, and educational initiatives aimed at developing emotional maturity and fostering a responsible attitude toward marital and parental responsibilities.

Thus, the article integrates the results of theoretical generalization and empirical research, contributes to the development of scientific understanding of the psychological readiness of student youth for marriage and family relations, and outlines directions for further scientific inquiry, in particular the study of structural components of readiness, the influence of social and informational environments on motivation for family life, as well as a comparative analysis of youth readiness across different forms of family relations.

Key words: psychological readiness, marriage, family relations, university students, components of readiness, family values.

Постановка проблеми. Для кожної дорослої людини створення власної сім'ї означає наповнення і збагачення власного життя новим сенсом і значенням. Молоді люди схильні вірити у те, що після одруження життя стане цікавішим і кращим – саме ці сподівання найчастіше лежать в основі сім'ї, яку двоє вирішують створити. Але, на жаль, ці сподівання можуть не справдитись і подружжя може принести розчарування, якщо люди стали на шлях створення сім'ї не підготовлені психологічно. Готовність молоді до створення міцного та гармонійного шлюбного союзу, бути здатними розподіляти обов'язки в сім'ї та виконувати сімейні ролі – винятково важливий чинник життєдіяльності сучасної сім'ї [5, с. 18].

У сучасному українському суспільстві, яке переживає період глибоких соціально-економічних і культурних трансформацій, проблема соціально-психологічної готовності молоді до шлюбу та сімейних стосунків набуває особливої актуальності. В умовах інформаційної перенасиченості, глобалізації та постійних змін у соціальних нормах, молоді люди стикаються з численними викликами, що впливають на їхнє розуміння ролі шлюбу та сім'ї в особистому житті. Згідно з дослідженнями, значна частина української молоді виявляє недостатню готовність до виконання подружніх і батьківських обов'язків, що призводить до численних родинних конфліктів і високого рівня розлучень. Наприклад, статистика свідчить, що в 2024 році в Україні на кожні п'ять укладених шлюбів припадало одне розлучення, кожна п'ята дитина народжується поза шлюбом, близько 3 мільйонів дітей виховуються в неповних сім'ях, що становить майже половину дитячого населення країни [9]. Ці явища можуть бути зумовлені різноманітними чинниками. Серед об'єктивних – недостатня соціальна та економічна захищеність молоді, зміна моральних норм у суспільстві, омоложення шлюбів та поширення нетрадиційних форм сім'ї. Суб'єктивні чинники включають раннє фізіологічне дозрівання, поєднане з духовно-моральною та психологічною безвідповідальністю, а також небажання мати дітей або відкладання цього на невизначений термін.

Таким чином, дослідження готовності студентської молоді до шлюбу та сімейних відносин є надзвичайно важливим для розробки ефективних психолого-педагогічних програм підготовки до сімейного життя, створення систем ранньої профілактики сімейних конфліктів, організації служб психологічного консультування та інформаційно-освітніх кампаній,

спрямованих на формування відповідального ставлення до подружніх і батьківських ролей. Особливо актуально це в сучасних українських умовах соціально-економічних трансформацій і культурної динаміки, коли молодь постає перед новими викликами у сприйнятті сім'ї, гендерних ролей і власних життєвих пріоритетів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових джерел свідчить, що питання психологічної готовності студентської молоді до шлюбу та сімейних відносин знайшло відображення у працях сучасних дослідників. Так, Н. Потапчук і Д. Карпова розглядають формування майбутнього сім'янина як психологічну проблему, пов'язану із системою цінностей і мотиваційних установок. Г. Приб та О. Яковенко акцентують увагу на особливостях психологічної готовності молоді до сімейного життя, виокремлюючи провідні фактори її формування. У дослідженнях А. Сидоренко, С. Шевченко та Н. Бочаріної наголошується на ролі психологічної готовності як необхідної умови стабільності шлюбу. Значний внесок зробили й Р. Федоренко та М. Мушкевич, які аналізують психологію молодої сім'ї, наголошуючи на важливості психологічного консультування. Додатково аспекти формування ціннісного ставлення до сім'ї та гендерної культури студентів розглянуті у працях Н. Шелест, Л. Шлеїної та Х. Цьомик та ін.

Водночас слід зазначити, що у наукових дослідженнях недостатньо висвітленими залишаються низка ключових аспектів, зокрема відкритим є питання цілісного розуміння та визначення структурних компонентів психологічної готовності студентської молоді до шлюбу як інтегральної характеристики особистості.

Метою статті є теоретична та методологічна систематизація проблеми психологічної готовності студентської молоді до шлюбу, що включає аналіз її сутності, структури та змісту.

Виклад основного матеріалу дослідження. Передусім слід відзначити, що у сучасній психологічній та педагогічній науці не існує загальновизнаного погляду на сутність поняття «психологічна готовність до шлюбу та сімейних стосунків». Це зумовлює необхідність звернення до тлумачення суміжних категорій, зокрема поняття «готовність» у психологічній довідковій літературі.

У «Психологічному словнику» готовність визначається як активно-дієвий стан особистості, що виявляється у зібраності, мобілізованості сил та установці на вибір певної лінії поведінки. Її основою виступають зна-

ння, уміння, навички, а також наполегливість і рішучість у досягненні мети. Важливим аспектом є наявність мотивів і здібностей, які забезпечують спрямованість діяльності. Поняття «внутрішня готовність до діяльності» тлумачиться як високий рівень розвитку мотивації, пізнавальних, емоційних та вольових якостей, що у своїй сукупності формують адекватну установку на майбутню діяльність [7].

Поняття «готовність» розуміється вченими-психологами як наявність певних здібностей, набуття необхідних для конкретного виду діяльності особистісних якостей та їхній своєрідний синтез тощо [12, с. 160]. У психологічній літературі виділяють різні форми готовності: професійну, соціальну, моральну, психологічну та інші, що відображають комплексні можливості особистості до виконання відповідних ролей та завдань.

На основі узагальнення та систематизації наукових підходів, поняття психологічної готовності трактується дослідниками як багатокomпонентне утворення, що охоплює когнітивні, емоційні, мотиваційні та поведінкові аспекти особистості. У сучасній психології воно розглядається водночас як специфічний психічний стан, що забезпечує мобілізацію внутрішніх ресурсів, як індивідуальний фон, що визначає спрямованість і якість діяльності, а також як процес, у ході якого формується прагнення особистості до здійснення певних соціально значущих дій. Такий підхід дозволяє тлумачити готовність не лише як статичний показник, але й як динамічне явище, що відображає рівень інтегрованості особистості у систему майбутніх життєвих та професійних ролей.

Коли суб'єкт реалізує власну готовність, відбувається відображення ним діяльності та ситуації, в якій він перебуває. Аналіз робіт сучасних дослідників (О. Самойленко, П. Лисак [8], С. Шевченко, Н. Бочаріна [11] та ін.) надає можливість умовно виокремити чотири рівні психологічної готовності: непередготовленість, неповна (стійкі психологічні бар'єри), наближена до повної (недооцінка сил, надмірна самовпевненість, недостатня стійкість до перешкод), повна готовність (стійкість до перешкод, висока впевненість).

Отже, узагальнення наведених підходів дозволяє зробити висновок, що психологічна готовність до шлюбу не зводиться лише до внутрішнього стану чи рівня зрілості особистості, а охоплює багатовимірний спектр проявів, які знаходять своє відображення у реальних подружніх взаєминах. Саме тому подальший аналіз доцільно спрямувати на

розкриття змісту сімейних стосунків як ключового контексту реалізації готовності, адже розуміння їхніх складових дозволяє більш глибоко усвідомити, які саме аспекти внутрішньої підготовленості особистості забезпечують гармонійність і стабільність шлюбного союзу.

У контексті дослідження варто зупинитися на складових сімейних стосунків, які виокремила О. Васильченко [2, с. 42], а саме йдеться турботу як головну складову сімейних стосунків. Складовими процесу турботи є: почуттєва складова (радість від стосунків, прийняття буття іншої людини, увага та небайдужість); організаційна складова (діяльне забезпечення благополуччя); процесуальна складова (безпосередній догляд за ким-небудь (інвалідом або хворим, старим, дітьми); інтегративна складова (прийняття турботи від тієї людини, про яку ти піклуєшся сам) [2, с. 42]. Друга сутнісна складова сімейних стосунків, як слушно вважає О. Васильченко, це добровільно взяте на себе зобов'язання бути у цих стосунках. Саме з цим критерієм безпосередньо пов'язана стійкість сімейних стосунків. Добровільність у прийнятті обов'язків дає можливість відрізнити нетривалі стосунки від тих, де дві особи стають значущою частиною життя один одного [2, с. 42]. Третя сутнісна складова міцних сімейних стосунків – це близькість, що передбачає ґрунтовне знання подружжя один про одного. Йдеться про знання особливе, характерне лише для сімейних взаємин, що сприяє розвитку довірчих близьких стосунків у сімейній парі [2, с. 42]. На основі проведеного аналізу, можна стверджувати, що турбота, добровільно взяте зобов'язання та близькість у сімейних стосунках – це ті важливі знання, які сучасна молодь має знати про сім'ю ще до початку її створення.

Дослідженнями проблем створення шлюбу та сім'ї займалися класики закордонної психологічної думки. До прикладу, австрійський психолог А. Адлер виявив, що психологічна готовність до створення сім'ї передбачає наявність почуття симпатії, спільності з партнером, здатність співпереживати іншій людині й ототожнювати себе з нею [13, с. 44]. А. Адлер вказував на взаємозв'язок успішності шлюбу та психологічної готовності до нього, і насамперед зі стилем життя людини, а також його прототипом. Упродовж десятків років міркування вченого про шлюб та кохання не втратили своєї актуальності. Як вважав учений, для того, щоб бути психологічно готовим до кохання та шлюбу, слід, передусім, бути соціально адаптованим

і мати почуття спільності. А. Адлер також підкреслював, що всі схильності, здібності / нездібності і до кохання, і шлюбу закладені в прототипі, котрий формується в перші роки життя. Окрім звичайних якостей соціального пристосування, відношення кохання і шлюбу потребують від партнера виключного почуття симпатії, здібності ототожнювати себе з партнером і співпереживати йому [13, с. 45].

Останнє співзвучне з поглядами Е. Фрома на кохання. «Перший крок, котрий потрібно зробити – це досягнути, що любов – це мистецтво, точно так, як і життя – це мистецтво. Якщо ми хочемо навчитись кохати, треба діяти так само, як діють, коли хочуть навчитись іншому мистецтву або ремеслу: музиці, живопису, теслярській справі, медицині чи інженерному мистецтву. Які необхідні етапи при оволодінні будь-яким мистецтвом? Процес оволодіння зручно розділити на дві частини: 1) оволодіння теорією; 2) оволодіння практикою» [10, с. 75].

А. Адлер також виокремив таке поняття як нездатність до створення сім'ї та шлюбу. На його думку, ця нездатність зумовлена неправильним стилем життя. Так, діти, у котрих розвивали лише егоцентричні інтереси, коли вони подорослішали, виявляються не готові як до життя в суспільстві, так і до кохання. Ці люди в подальшому шукають опіки з боку своїх шлюбних партнерів, що виявляється можливим упродовж періоду залицяння і перших років шлюбу, проте згодом починає викликати труднощі. Якщо ж сім'ю створюють двоє «розпещених і опікуваних з дитинства, то виявляється, що у них є деяка «схожість»: вони обидва хочуть опіки, але при цьому не хочуть піклуватись один про одного, і кожен впевнений, що партнер його не розуміє. У результаті з'являється готове формулювання для розлучення – «відсутність взаєморозуміння», «несумісність». І дійсно, такі відносини доволі складно назвати гармонічними. Вчений, консультуючи подружні пари, помітив, що консультанту не варто давати пораду про розлучення, адже «що, по суті, змінює розлучення?» Як правило, після нього розлучені люди бажають знову вступити у шлюб, створити сім'ю і будувати відносини згідно з попереднім стилем життя. Інколи зустрічаються люди, котрі одружуються і розлучуються знову і знову, щоразу повторюючи одні й ті самі помилки [13, с. 46].

А. Денисенко розглядає готовність до створення сім'ї як стан особистості, який визначається цілеспрямованою активністю, що базується на усвідомлених потребах і мотивах. Цей стан також передбачає здатність до активних

дій, що вимагають високої емоційно-вольової стійкості [3, с. 11]. Своєю чергою, А. Карасевич трактує «готовність до створення сім'ї» як морально-психологічну, соціальну та статеву-рольову зрілість особистості студента. Ця зрілість означає досягнення певних соціальних стандартів поведінки, необхідних для успішного створення і повноцінного функціонування сім'ї [4, с. 9]. Аналізуючи ж зміст поняття «психологічна готовність» крізь призму суб'єктивного образу «Я – майбутній сім'янин», О. Кісь наголошує на важливості психологічних доробків, у яких воно розглядається в контексті рівня розвитку особистості, зрілості її статевої самосвідомості та гармонійності концепції Я. При цьому категорія «готовність» трактується як інтегральна характеристика особистості, що дає змогу здійснювати цілісну оцінку рівня й особливостей розвитку статевої самосвідомості та статевої-рольової «Я» [6, с. 9].

Теоретичний аналіз наукової літератури та досвід психологів-консультантів дають підстави стверджувати, що психологічна готовність до шлюбу є інтегрованим утворенням. Це поняття охоплює стійку позитивну мотивацію до створення сім'ї, актуалізацію знань, умінь і навичок, а також розвиток особистісних якостей, що сприяють гармонійному подружньому життю. Важливими елементами готовності є здатність до емпатичного розуміння партнера та конструктивна поведінка в сім'ї. При цьому, готовність до шлюбу можна розглядати як процес безперервного особистісного зростання, так і як результат внутрішньої трансформації [9, с. 130].

Для повнішого розуміння цього феномена, важливо звернутися до його структурних компонентів. Психологічна готовність до шлюбу трактується як динамічне утворення, що формується під впливом множини зовнішніх та внутрішніх факторів. Вона становить собою синтез взаємопов'язаних та взаємозумовлених елементів, які забезпечують її цілісність [9, с. 130]. Підготовка студентської молоді до шлюбу та сімейних відносин, у свою чергу, є багатоаспектним процесом, що передбачає формування системи психологічних якостей, а ефективність цього процесу визначається ступенем сформованості провідних компонентів готовності, які виступають критеріями її зрілості [1, с. 34–40]. У рамках емпіричних досліджень соціально-психологічна готовність до сімейного життя розглядається через призму когнітивного, емоційно-оцінного та поведінкового критеріїв.

Когнітивний компонент готовності молоді до шлюбу відображає рівень усвідомлення

та раціональної оцінки сімейного життя. Він включає сукупність знань, уявлень та установок, що стосуються функціонування сім'ї, розподілу сімейних ролей, обов'язків та відповідальності. Дослідження цього критерію передбачає виявлення обізнаності щодо: типових етапів розвитку сім'ї та пов'язаних із ними криз; соціальних та психологічних функцій сім'ї (виховна, господарсько-побутова, рекреаційна тощо); правових аспектів шлюбу та сімейних відносин. Сформований когнітивний компонент є фундаментом для реалістичного сприйняття сімейного життя, дозволяючи майбутнім партнерам формувати адекватні очікування та запобігати можливим проблемам на основі раціонального аналізу.

Емоційно-оцінний компонент відображає емоційну зрілість особистості, її здатність до емпатії, саморегуляції та адекватного сприйняття почуттів партнера. Цей критерій також охоплює систему особистісних установок і цінностей, що лежать в основі ставлення до шлюбу та сімейних ролей. Зокрема, важливим є аналіз рольових очікувань (що людина очікує від себе та партнера в шлюбі) та рольових домагань (як вона прагне реалізувати власні сімейні ролі). Зрілість цього компонента визначається гармонійним поєднанням власних емоційних потреб і готовності до їх задоволення, з урахуванням емоційного світу іншої людини. Емоційна готовність до шлюбу передбачає здатність до конструктивного вирішення конфліктів, підтримки партнера, а також довіри, взаєморозуміння та поваги.

Поведінковий компонент є практичним проявом когнітивної та емоційної готовності, що виражається в наявності необхідних соціально-психологічних навичок для ефективного функціонування в сімейному житті. Цей критерій охоплює: навички конструктивної комунікації, що дозволяють відкрито обговорювати проблеми та виражати почуття; здатність до компромісу та пошуку рішень у конфліктних ситуаціях, що є ключовим аспектом запобігання деструктивним формам взаємодії; уміння розподіляти ролі та обов'язки, а також адаптуватися до змін у сімейному житті. Таким чином, поведінковий компонент свідчить про готовність особистості до практичної реалізації своїх сімейних ролей та успішного подолання повсякденних викликів. Цей критерій є інтегрованим показником, що демонструє здатність майбутніх партнерів до взаємодії, підтримки та співпраці.

Для перевірки теоретичних положень було проведено емпіричне дослідження рівня соціально-психологічної готовності студентської молоді до шлюбу та сімейних відносин як

інтегральної характеристики особистості. У роботі застосовано комплекс діагностичних методик, зокрема: авторську анкету для вивчення психологічної готовності до шлюбу та сімейних відносин (оцінка когнітивного критерію); опитувальник «Рольові очікування і домагання у шлюбі» (РОД) (оцінка емоційно-оцінного критерію); тест-карту оцінки готовності до сімейного життя І. Юнди (оцінка поведінкового критерію); методику К. Томаса для діагностики схильності особистості до конфліктної поведінки (оцінка поведінкового критерію). Отримані результати засвідчили низький рівень сформованості провідних компонентів готовності у значній частини студентів. Було встановлено, що уявлення більшості опитаних про сім'ю, її функції та рольові очікування залишаються фрагментарними та поверховими. Зокрема, чимало респондентів не усвідомлюють оптимальних етапів розвитку міжособистісних стосунків (наприклад, 1–3 роки як сприятливий період для ухвалення рішення про шлюб), а лише 40–45% підтримують ідею егалітарності у подружніх взаєминах.

Дані емоційно-оцінного компонента свідчать, що лише 5% студентів трактують любов як «працю», яка потребує зусиль і спільних цілей, тоді як для 80–85% вона зводиться до романтичних почуттів і закоханості. Близько 55–60% респондентів продемонстрували здатність планувати сімейний бюджет, що вказує на обмежену сформованість практичних навичок організації сімейного життя. Рольові очікування студентів у більшості випадків орієнтовані на зовнішню привабливість та емоційно-терапевтичні функції, тоді як сфери спільності інтересів, батьківського виховання й господарсько-побутових обов'язків займають периферійне місце. Узагальнені дані свідчать, що приблизно 67,5% студентів перебувають на середньому рівні готовності до подружнього життя, 15% – виявилися неготовими до створення сім'ї. Оцінка поведінкових характеристик показала недостатню здатність до конструктивної взаємодії в родині. Значна частина опитаних тяжіє до стратегій суперництва та уникнення в конфліктних ситуаціях, тоді як співпраця як найбільш ефективна стратегія використовується найрідше. Це вказує на високий ризик конфліктогенності майбутніх подружніх стосунків. Результати емпіричного дослідження підтвердили актуальність проблеми соціально-психологічної готовності студентської молоді до шлюбу, засвідчили необхідність системної психолого-педагогічної підготовки, спрямованої на розвиток знань та усвідомлення сімейних ролей,

емоційної зрілості та практичних навичок взаємодії у сімейних стосунках.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У результаті проведеного теоретико-методологічного аналізу проблеми психологічної готовності студентської молоді до шлюбу та сімейних відносин, а також емпіричного дослідження її рівня, можна зробити низку узагальнень і висновків. По-перше, проблема соціально-психологічної готовності молоді до шлюбу є надзвичайно актуальною для сучасного українського суспільства. Отримані емпіричні дані підтвердили, що значна частина студентів виявляє середній або низький рівень готовності до сімейного життя, що проявляється у нечіткому розумінні сімейних ролей, недостатніх навичках конструктивної взаємодії та переважанні неконструктивних стратегій поведінки у конфлікті. Це підкреслює необхідність розробки ефективних психолого-педагогічних програм для формування відповідального ставлення до сімейного життя. По-друге, психологічна готовність до шлюбу є складним, багатокомпонентним та інтегрованим утворенням. Вона охоплює когнітивні, емоційні, мотиваційні та поведінкові аспекти особистості. Теоретичний аналіз у поєднанні з результатами емпіричного дослідження показує, що готовність до шлюбу є як процесом безперервного особистісного зростання, так і результатом внутрішньої трансформації. Основними складо-

вими міцних сімейних стосунків є турбота, добровільно взятє на себе зобов'язання та близькість, що ґрунтується на глибокому знанні партнерів один про одного. По-третє, аналіз наукових джерел і отриманих емпіричних результатів дозволяє стверджувати, що готовність до шлюбу не зводиться лише до внутрішнього стану чи рівня зрілості, а відображає багатовимірний спектр проявів, які знаходять своє відображення в реальних подружніх взаєминах. Саме тому подальше дослідження має бути спрямоване на розкриття змісту сімейних стосунків як ключового контексту, що забезпечує реалізацію готовності до шлюбу.

Водночас, проведене дослідження відкриває перспективи подальших наукових розвідок. Зокрема, доцільним є: вивчення особливостей психологічної готовності до сімейного життя у студентів, що перебувають у цивільному шлюбі, та порівняння їх з тими, хто офіційно одружений; дослідження впливу соціальних мереж та інформаційного простору на формування ціннісних орієнтацій і мотивації у сфері сімейних відносин у молоді. Таким чином, запропонований теоретико-емпіричний аналіз є вагомим внеском у розвиток системної психологічної підготовки молоді до шлюбу і водночас виступає основою для подальшого емпіричного дослідження та вдосконалення психолого-педагогічних інтервенцій в умовах сучасних суспільних викликів.

Література:

1. Адамова О. С., Тодощак О. О. Готовність сучасної молоді до вступу у цивільний шлюб: психологічні аспекти. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Психологія*. 2024. Вип. 4. С. 34–40.
2. Васильченко О.М. Концепт сім'я в постнекласичній психології. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В.О. Сухомлинського. Сер.: Психологічні науки*. 2012. Вип. 9. Т. 2. С. 38–42.
3. Денисенко А. Психологічна готовність старших підлітків та юнацтва до подружніх взаємовідносин: автореф. ... канд. психол. наук: спец. 19.00.07. Одеса, 2003. 17 с.
4. Карасевич А. Формування готовності студентської молоді до створення сім'ї: автореф. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.07. Київ, 2009. 13 с.
5. Карпова Д.Є. Психологічні умови формування уявлень про сімейні ролі у студентської молоді: дис. ... д-ра філософії: 053. Хмельницький, 2021. 218 с.
6. Кізь О.Б. Формування психологічної готовності вихованців інтернатних закладів до створення сім'ї: дис. ... канд. псих. наук: спец. 19.00.07. Київ, 2003. 225 с.
7. Психологічний словник / авт.-уклад. В. Синявський, О. Сергєєнкова; за ред. Н.А. Побірченко. Київ: Наук. світ, 2007. 274 с.
8. Самойленко О., Лисак П. Психологічна готовність особистості як предмет наукового дослідження. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : Психологічні науки*. 2019. № 2. С. 232–241.
9. Стралківська М. Становище української сім'ї: неповна сім'я, розлучення і виживання. *Слово про Слово*. 18 листопада 2021. URL: <https://slovoproslovo.info/stanovische-ukrainskoi-sim-i-nepovna-sim-ya-rozlučennya-i-vizhivannya/> (дата звернення: 6.09.2025)
9. Федоренко Р. П. Психологія сім'ї: навч. посіб. Вид. 3-тє, змін. та доповн. Луцьк : Вежа-Друк, 2024. 624 с.

10. Фромм Е. *Мистецтво любові* / пер. з англ. В. Кучменко. 3-тє вид. Харків: «КСД», 2021. 188 с.
11. Шевченко С. С. Бочаріна Н. О. Психологічна готовність до створення сім'ї як головна умова стабільного шлюбу. *Наукові перспективи*. Київ, Вип. 11(41). 2023. С. 1360–1369.
12. Шевченко Ю. М. Аналіз концепту поняття «готовність» у словниковій літературі. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2018. Вип. 22. Т. 2. С. 154–161.
13. Adler A. *Der Sinn des Lebens*. Nikol Verlagsgesellschaft mbH, 2023. 224 s.
14. Colman A. *A dictionary of psychology* (3 ed.) Oxford University Press, USA, 2009. 878 p.

Дата надходження статті: 30.09.2025

Дата прийняття статті: 20.10.2025

Опубліковано: 28.11.2025